

Speech Annemarie Jorritsma op VNG-flitscongres 'Aanpak economische crisis' **Alleen gesproken woord telt:**

De kredietcrisis begon in 2007 door problemen met Amerikaanse hypotheeklen, maar eigenlijk werden de gigantische gevolgen daarvan pas ècht duidelijk in oktober vorig jaar. De uitslaande brand bij banken sloeg over naar de rest van de economie: de recessie heeft gevolgen op allerlei terreinen. Ook op de terreinen waar u en ik als gemeentebestuurder voor de burgers wat willen en moeten betekenen.

Vanaf het begin hebben wij er als VNG bovenop gezeten. In het begin al, bij de oorzaak: VNG steunde de oproep tot een parlementair onderzoek naar de financiële crisis. Misschien dat dit onderzoek, als het eindelijk komt, ook opheldering kan geven over toezicht aan getroffen gemeenten van Landsbanki.

In december vorig jaar konden we voor het eerst de gevolgen voor gemeenten op een rij zetten: het CPb presenteerde cijfers die er niet om logen en de VNG voorzag zwaar weer. We hebben het CPb ook binnengehaald om van gedachten te wisselen over de consequenties voor gemeenten en de mogelijkheden die er voor ons zijn. In januari gaf het hoofd Conjunctuur aan ons de presentatie 'Nederlandse economie in zwaar weer'. Aan die titel kan ik weinig toevoegen.

De hamvraag voor ons was of wij voor onszelf een actieve rol zien weggelegd om de kredietcrisis het hoofd te bieden, óf dat gemeenten zich beter konden beperken tot de voortzetting van hun voorgenomen beleid.

De conclusie was: wij als gemeenten moeten zeker een steentje extra bijdragen om de gevolgen van de kredietcrisis te beperken. Daarom is het belangrijk dat het Rijk duidelijkheid geeft over hetgeen gemeenten wel en niet kunnen en mogen. Met name als het gaat om het naar voren halen van investeringen en het afzien van bezuinigingen, als tijdelijke maatregelen.

Op 2 februari kwam de VNG met het IPO en kabinetsleden onder leiding van premier Balkenende bij elkaar in het overhedenoverleg. Centraal thema was natuurlijk wat de overheid kan doen om de economie weer op gang te helpen. Afgesproken was dat wij als gemeenten binnen enkele weken zouden inventariseren welke projecten overheden naar voren kunnen halen, met name om de werkgelegenheid te stimuleren. Belangrijke voorwaarde aan alle projecten was dat de uitvoering snel kan starten.

Het was een hell of a job, maar is gelukt. Gemeenten droegen in groten getale projecten aan. Resultaat was een lijst met mogelijkheden. De projecten beslaan het gehele gemeentelijke werkterrein: infrastructuur, cultuur, volkshuisvesting, sport, brandweer, vervoer, openbaar groen enz. De daarmee gemoeide bedragen variëren van één ton tot tientallen miljoenen euro's.

Ook op het terrein van werk en inkomen zaten we niet stil. Gemeenten weten als geen ander dat de oplossingen voor knelpunten op de arbeidsmarkt en nu de effecten van economische crisis niet zozeer in Den Haag moeten worden gevonden maar op regionaal en lokaal niveau. De succesvolle werking van de arbeidsmarkt is feitelijk vooral afhankelijk van de inzet van decentrale partijen zoals gemeenten. Daarom heb ik als voorzitter van de VNG onmiddellijk sociale partners uitgenodigd voor een gesprek. Juist een gezamenlijke inspanning, in concreto het verbinden van de inzet van alle spelers in de regio is wat mij betreft de sleutel voor effectief arbeidsmarktbeleid.

Tot zover het overzicht van de afgelopen maanden.

Ik vertelde dat we aan het kabinet een lijst met mogelijke acties van gemeenten hebben gestuurd. Veel hebben we sindsdien niet gehoord. Wel gezien, maar dat was voornamelijk al onderhandelend op de televisie. Tot afgelopen woensdag, toen het kabinet met zijn aanvullend beleidsakkoord naar buiten kwam.

Ik heb het stuk natuurlijk meteen met rode oortjes gelezen en mijn eerste indruk was: tja, wat moet ik hier nu van zeggen. De eerste officiële reactie van de VNG is daar dan de deftige vertaling van: "Het aanvullend beleidsakkoord van het kabinet bevat voor de VNG nog teveel onduidelijkheden om nu een reactie te kunnen geven".

Waar zitten die onduidelijkheden?

Dat zit hem in sommige zinnestelsels, zoals: "De accessystematiek zal voor 2009 en 2010 niet van toepassing worden verklaard". Oh? Wat betekent dat dan? Dat de vulling van het gemeentefonds die jaren minder stijgt dan was afgesproken? Of alleen niet wordt verhoogd voor zover het een rechtstreeks gevolg van verhoogde Rijksuitgaven betreft?

Een andere onduidelijkheid: "het kabinet zal inzetten op het vermijden van stijging van lokale lasten tenminste in beide jaren". Hier wordt niet aangegeven om welke lasten dat dan precies gaat. De gemeenten hebben op het punt van belastingen een keurige staat van dienst. De OZB is afgelopen jaar veel minder hard gestegen dan bijvoorbeeld het effect van Rijksbelastingen op de woonlasten. Maar met name de rioolheffing hebben we hard nodig voor de broodnodige investeringen op dit gebied; mét effect op de werkgelegenheid!

Waar ook onduidelijkheid over is, maar waar ik bovendien het meest verbaasd over was, is het volgende: het kabinet kondigde trots aan dat zijn inzet wordt vermeerderd met anderhalf miljard euro vanuit de provincies en gemeenten.

Ik dacht: oh? Dat is ook gek: ons is niets gevraagd! Ja, we hebben een lijst met investeringsmogelijkheden ingeleverd. Sindsdien hebben we niets meer gehoord. Laat staan dat we zoals de sociale partners werden uitgenodigd in het Catshuis. En nu moeten we uit de kranten vernemen dat dit overzicht kennelijk zonder meer is ingeboekt. Zonder rekening te houden met de vraag of iedere gemeente dat zonder enige steun kan.

Ik weet dat nog zo net niet. Maar gezien de inzet van de gemeenten, die de afgelopen tijd vaak meer daadkracht toonden dan het Rijk, ben ik wel optimistisch. Een eerlijk is eerlijk: het effect op het emu-saldo is wel keurig netjes meegenomen zoals we hadden gevraagd, dus onze inzet op dit vlak is verzilverd. Het kabinet heeft wat dat betreft naar ons geluisterd; de ruimte ligt er.

Aan de slag, dat is wat we graag willen. Door investeringen naar voren te halen, maar ook op het gebied van arbeidsmarkt.

Als ik in dit perspectief kijk naar de plannen van het kabinet, zie ik oud gedrag: alsof de gemeente slechts plaats mag nemen op de bagagedrager van het kabinet. Dat past niet meer in deze tijd. Zaken worden gedaan in de regio, met de gemeenten als een serieuze partner. Er moet niet over gemeenten worden gesproken, maar met gemeenten.

Hoe gaan we nu hiermee verder? Door zelfbewust ons eigen spoor te blijven volgen. We zullen met het kabinet overleggen over de inzet van de intensiveringen op dit terrein. Tegelijkertijd nodig ik sociale partners uit om het sociaal akkoord verder met ons uit te werken en aan te vullen en daarmee met ons de boer op te gaan. Ik noem dat het nationaal arrangement voor de arbeidsmarkt. In dat arrangement staat de verbinding tussen Rijk, sociale partners én de gemeenten centraal.

De ontwikkelingen op de arbeidsmarkt die op ons afkomen vragen om proactief handelen van gemeenten. Het succes is uiteindelijk dat burgers economisch zelfstandig blijven en geen beroep doen op de sociale vangnetten van gemeenten. Onze belangen sluiten goed aan bij de belangen van het bedrijfsleven en werknemers.

Het is crisis en dat doet pijn. Het is onvermijdelijk dat er bezuinigd moet worden. Achter één regel kan een massa ellende schuil gaan. Daarom zou ik graag willen weten wat we kunnen verwachten onder het kopje 'voorjaarsnota-taakstelling' à 1,5 miljard dit jaar en meer dan drie miljard in de jaren daarna. Ik hoop niet dat ons daarmee de middelen wordt ontzegd om onze maatschappelijke taken waar te maken, bijvoorbeeld op het gebied van veiligheid of dienstverlening.

Dames en heren, veel van de positieve kanten van de plannen gaan aan de gemeenten voorbij: geld op het gebied van energie en bouwen is niet voor gemeenten bestemd.

Andere positieve plannen zijn voor de lange termijn: denk aan het oprichten van een 'solide deltafonds', maar dan wel vanaf 2020.

En op sommige terreinen moeten we de concrete resultaten nog bevechten: denk aan het grote-stedenbeleid waarvan alleen wordt gezegd dat “de minister voor WWI in samenspraak met de meest betrokken andere bewindslieden een nadere agenda zal opstellen voor na 2011”.

Maar op een ander vlak pakt het kabinet door. Ik noem twee veelbelovende initiatieven: Eén: versnelde uitvoering van regeldrukvermindering, En twee: het indienen van een crisis- en herstelwet voor versnelling van planprocedures voor infrastructurele en andere grote bouwprojecten. Prachtige plannen; we kunnen niet wachten om zo snel mogelijk met het Rijk aan tafel te zitten om dit uit te werken.

Dat brengt mij op mijn antwoord op de vraag: wat nu. Ik heb zojuist de eerste reactie van de VNG op de plannen uiteengezet. We hebben haast: er staat ons veel te doen. Daarom wil ik als voorzitter van de VNG reeds in de komende weken stevige voortgang maken op een vijftal terreinen. Het vijfpuntenplan van de VNG ziet er als volgt uit:

1.

Gemeenten moeten net als de Rijksoverheid de middelen hebben om klappen te maken, juist op dit moment. Dat zien we terug in de Rijksuitgaven van de komende jaren, dus dat moet zeker ook zijn vertaling krijgen naar de gemeentelijke middelen. Dus geen getorn aan het accres. En natuurlijk laten we daarbij de lasten niet de pan uitlopen. Maar laat ons wel de ruimte om noodzakelijke vervangingsinvesteringen te doen in bijvoorbeeld rioleringen. Dat ga ik woensdag naar voren brengen als ik daar voor het eerst namens de gemeenten met het kabinet over spreek.

2.

In het plan wordt gesproken over extra middelen ISV. De VNG wil daarbij boter bij de vis. Het is echt noodzakelijk dat dit geld in 2009 en 2010 echt kan worden aangewend. Dus geen eisen die daadwerkelijk bouwen onmogelijk maken. Daarom wil de VNG bijzondere criteria ontwikkelen zodat deze ISV middelen specifiek voor de crisis worden gelabeld. Daarover wil ik als voorzitter van de VNG binnenkort samen met de G27 en de G4 optrekken, niet alleen richting Rijk maar richting de corporaties.

3.

Ik noemde de crisis- en herstelwet al een prachtig plan. Ook hier geldt: niet dralen maar handelen. De VNG wil per september al starten met twee pilots voor regelvrije gebieden; Hier in Utrecht en in de Achterhoek. Dus alsjeblieft niet eerst een uitvoerig juridisch dispuut van mogelijkheden en onmogelijkheden.

4.

Donderdag aanstaande gaat de VNG met BZK verder met de vermindering van de regeldruk in gemeenten. Binnenkort wordt een vervolg gegeven om in gemeenten slimmer te gaan werken met gemeentelijke regels. Maar binnen de Rijksoverheid is nauwelijks voortgang met de blokkadellijsten. Vermindering van regeldruk is voor departementen zelf kennelijk geen thema meer. Wij lanceren deze week een vervolg op onze eerdere inspanningen; het is essentieel dat er ook inspanningen van de departementen zelf zichtbaar gaan worden.

5.

Een groot deel van het beleidsterrein van Sociale Zaken en Werkgelegenheid is in de afgelopen jaren gedecentraliseerd naar gemeenten. Het is van het grootste belang dat de afspraken met de sociale partners in de regio's actief op de Werkpleinen worden uitgewerkt. Wethouders van sociale zaken nemen hun verantwoordelijkheid voor het regionaal arbeidsmarktbeleid. Ik noemde al het nationaal arrangement voor de arbeidsmarkt. In vervolg op het recente gesprek tussen de VNG en de Sociale partners organiseert de VNG met de sociale partners en 30 wethouders van sociale zaken uit de regio's een werkontbijt om dat verder vorm te geven.

Met dit VNG-vijfpuntenplan zal ik de komende weken voortgang maken; dit is onze inzet voor de aanpak van de crisis.

Dames en heren, ik rond af. Vandaag zijn wij bij elkaar met drie doelen:

Ten eerste om geïnformeerd te worden. Straks gaat u in groepen uiteen om van de commissievoorzitters te horen hoe de kabinetsplannen uitpakken op de deelterreinen Financiën, Werk en Inkomen, Ruimte en Wonen en Milieu en Mobiliteit. Het VNG-bureau heeft ook factsheets opgesteld die u mee naar uw gemeentehuis kunt nemen. Daarnaast hoop ik dat u ook van elkaar kunt leren vandaag. Gemeenten zijn natuurlijk al lang bezig met de crisis en ik hoop dat er best practices naar boven komen.

Woensdag praten wij voor het eerst met het kabinet over dit pakket. Ik kom hier ook om meningen op te halen. Wat vinden wij van de plannen; waar willen we op inzetten?

We zijn met een belangrijk gezelschap bij elkaar om ons te buigen over belangrijke maatregelen op een belangrijk moment. Gemeenten staan als eerste overheid voorop om de crisis aan te pakken. Ik wens u veel succes bij het vervolg van dit flitscongres, en straks in uw gemeente!